

Nybyggaren som blev handelsman och "sörkörare"

Nybyggaren sedermera bonden Elias Nilsson i Idvattnet, Vilhelmina, f. 1773, kom att ägna sig åt betydande affärer, vilka ledde till att han började göra s. k. »sörkörarresor» till Stockholm. På hemorten köpte han upp smör, talg, skogsfågel, viltskinn, renskinn och andra renprodukter. Strax efter jul körde han åtskilliga hästforor till huvudstaden, där han sålde varorna med god förtjänst. Sedan köpte och lastade han fororna med järn, stål, spik, tobak, bomullstråd, olika slags tyger, russin, sviskon, lakrits, bröstsocker och slipstenar, s. k. dalastenar, vilka varor vid hemkomsten såldes till lappar och nybyggare. En sådan resa tog c:a åtta veckor i anspråk. Senare på vintern gjorde han en affärsresa till affärsmän vid kusten i nuvarande örnsköldsviksområdet. Där sålde han skogsfågel och skinn av olika slag. Vid återfärden var fororna lastade med begärliga varor på hemorten, såsom utsäde, mjöl och lin.

Denne »sörkörare» är att jämföra med björnabonden och handelsmannen Per Persson i Björnsjö, vilken även gjorde många resor till Stockholm. Många av de varor han sålde söderut var inköpta i Åsele, Fredrika och Lycksele.

Handeln inom Åsele lappmark fick eljest från 1600-talet en viss koncentration till Åsele genom den frimarknad, som i allmänhet hölls i början av januari månad. Under 1700-talet tillkom den s. k. Mattsmässomarknaden (Lillmarknaden) i mars månad. Den finns ännu kvar, men däremot är januarimarknaden borttagen. Kvar finns även den sentida åselemarknaden på tredje böndagen, vilken blivit något av en folkfest. Vid frimarknaden sålde lapparna sina renprodukter och köpte nödvändighetsartiklar från krut och bly till salt och peppar. Och nybyggarna utbjöd smör, torkade gäddor, skogsfågel, bl. a. hela lass med ripor, och de köpte hampa, lin, bly, krut, spannmål och salt m. m. »Allt som köptes kontant betalades med vita pengar – silverpengar – av lappen samt något kopparmynt åt nybyggaren» (Ehrenmalm)!

Till dessa marknader reste förr borgare från Härnösand och Umeå. Många marknadsbesökare kom även från de närliggande socknarna, bl. a. hade åboar i »Björna fjällbygd» nära affärsförbindelser med befolkningen i Åsele och Fredrika.

Eljest gjorde lappar och nybyggare i övre delen av Vilhelmina sina handelsresor till norska kusten, dit avståndet var kortare.